

petko vojnić purčar

Ovogodišnja produkcija odražava neke karakteristike našeg filma kod kojeg se oseća stvaralačka oseka, sklerotizacija, zanatska standardizacija. Razvojni grafikon pojedinih i dobrih stvaralaca je na istoj razini, čak u padu. Samo se o nekoliko filmova može govoriti kao o zrelih, originalnim ostvarenjima.

**ŽIVOJIN PAVLOVIĆ:
KAD BUDEM MRTAV I BEO**

*„Kad već budem mrtav i beo,
Ja bih ipak nekako hteo
Da makar takva nekakva svetiljka
budem”.*

Volfgang Borhert

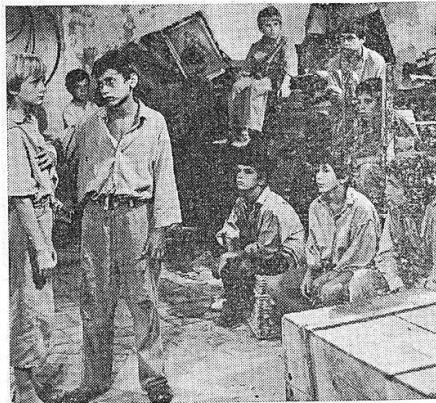
Slabija stvaralačka ličnost od Pavlovićeve, uvereni smo, izgubila bi se u gusto datom materijalu scenarija i umesto ekspresivnog, smelog filma, stvorila bi kvaziaktuelan film. Splet i intenzitet događaja, situacija i današnjeg, kroz koje prolazi Džimi Barka, glavni negativni junak filma, Pavlović je transponovao zgušnjavajući atmosferu, praveći često u jednom kadru i metaforu i konkretan simbol, najčešće društveno-politički. Barkina psihička proživljavanja, bez režiserovog psihologiziranja, njegovo traženje egzistencijalno sociološkog minimuma (Barka je, naime, nezaposlen) njegovi postupci — sve ga to etički razgrađuje, ali i čini osobenim i karakterističnim u isti mah. Problemskim, simptomatičnim. Pavlovićev film teče u jednom dahu, nonšalantno gotovo, u crnohumornom tonu i ritmu. Džimi Barka uspeva kao pevač „narodnjaka” samo u sredinama u kojima su mnogi tvrdi na ušima, npr. na vašaru, u kafani sa alkoholiziranim ljudima, ali završava karijeru i blefiranje pred stručnom publikom devojaka i mladića koji ne znajući ruše zvižducima ne samo jedan pevački netalent, već i jedno istinsko htenje da se nešto popravi, izmeni. Pojedina Pavlovićeva rešenja u dubokom, „mizanscenskom” kadriranju su nađena i rođena u kontekstu celog dela, doživljena su i doživljavaju se „iznutra”. (Ples dva radnika, putešestvije i ljubavne dogodovštine poštarke iz voza, štrajkači tj. obustavljači rada, manevri vojske i sekretar komiteta, Barkina smrt u klozetu). Zadnje pomenuta scena može da znači neizlaz, pesimistički rezime Pavlovićevog Džimi Barke, ali i problemsko razmišljanje i opiranje identifikaciji sa njegovim životnim načelima. Film „Kada budem mrtav i beo”, nije samo najzrelije ostvarenje ovogodišnjeg festivala, već je i najkompletnije Pavlovićevovo delo.

**DUŠAN MAKAVEJEV:
NEVINOST BEZ ZAŠTITE**

Makavejev je jedan od retkih poslenika naše kinematografije koji se odaje eksperimentu. Stari amaterski film akrobate Aleksića koristi kao osnovu, „kosti”, na koje zatim navlači tkivo svojih ideja i rešenja. Makavejev autentično prikazuje vreme pred-ratno-ratno-poratno, koristi inserte iz starih žurnala iz kojih vidimo kako se još mali kralj Petar rukuje sa svojim velikim podanicima, kako se propagira u okupiranom Beogradu prvi srpski koncert u aranžmanu i izvođenju nemačkog orkestra, a sa verističkim materijalom je isprepletana sentimentalna priča i stalno „ugrožavana” ljubav mladog artista i njegove devojke, akrobatistika mladog a potom već ostarelog Aleksića. U pojedinim originalnim sekvencama Aleksić—Miškovićevo filma Makave-

stva ralačka oseka

jev je intervenisao ucrtavajući npr. neke boje po licu i odeći glavnih junaka i dobio izvestan stilizovan kič kojeg je refrenski potencirao songovima. I dok je Makavejev u svom istraživačkom postupku nalazio sveža formalna rešenja, Boštjan Hladnik, sličnih ambicija, u svom filmu „Sunčani krik” ostaje nedorečen, njegov film se dotiče kao detalj jednog drugog filma koji se „razvukao” do celovečernjeg, Hladnikov junaci su bleđi, papirnati u svom življenju i iskazivanju.

DORĐE KADIJEVIĆ: POHOD

Scenario je osiromašio fabulu i događanja do krajnjih granica i zato je Kadijević morao nalaziti dramatičnu „iznutra”, u čoveku nad kojim se razapela mreža rata, u njegovoj sumanutoj želji da sačuva kao vlastiti život Voću, obično srbijansko tele koje mu je ostalo od streljanog gazde. U naizgled pojednostavljenim odnosima čoveka i rata, sučeljavanjem različitih vojski i ideologija na istom terenu, prelomilo se i odrazilo u Čilinom liku kao pečat ratnog haosa, nesnalaznja malog čoveka u ratnom vihoru koji je mešao, razdvajao ljude često i bez

pula 1968.

njihovog svesnog opredeljenja. Ostvarenost, ekspresivnost Kadijevićevo Cila podseća na ponekog iz galerije Čosićevih likova sepljaka.

BATA ČENGIĆ: MALI VOJNICI

Psihička deformisanost dece izazvana ratom tema je snažnog Čengićevog filma. U prilazu materijalu se oseća uticaj ne toliko Kavalerovića, čiji je Čengić bio saradnik, koliko uticaj drugog poljskog režisera, A. Vajde, kod kojeg je metaforičnost izražavanja naturalistična, oštra, nasuprot Kavalerovićevoj koja se više ispoljava u nijansi, suptilnosti. Čengićev film bi nesumnjivo dobio da je u pojedinim sekvencama manje krutosti, „pravolinijskog” razvoja drame, a više ležernosti, tako karakteristične za današnja najbolja filmska ostvarenja.

IBE — IZ DVA UGLA

Film Puriše Đorđevića „Podne” tretira 1948. godinu, rascap i sukob Komunističke partije Sovjetskog Saveza i Komunističke partije Jugoslavije. Tema je „neobrađivana” i zahvalna kao materijal, ali dosta „opasna” ako joj se prilazi ne političkoistorijski, već psihološki, tj. ako se kolebanja, opredeljivanja i deobe među našim ljudima prikažu i transponuju emotivno kroz prizmu čoveka koji se uzmuva i pristao na pogrešnu stranu misleći i računajući sitnosvakodnevno, ne osećajući istorijskorevolucionarni trenutak i potrebu kidanja sa dojučerašnjim i ideološkim saveznicima. Đorđević se opredelio za operetskovodviljsko uobličavanje teme vodeći svoje likove iz rata i ranijih uspešnijih filmova, mehanizujući ih, obeležavajući ih do lutaka, marioneta. To bi se moglo prihvatiti kao originalan postupak da je u filmu „Podne” bilo više kohezije i doslednosti, da se mnoge scene nisu doimale kao otkinuti gušterovi repovi koji jedan s drugim nemaju mnogo veze.

Miroslav Antić u „Svetom pesku” bresnovski uzima autentičnu ličnost koja se svojevremeno opredelila za Informbiro. Daje je retrospektivno prikazujući, uglavnom, njena traumatična doživljavanja sa robije i sadašnje anemično, nezainteresovano življenje, neuklapanje u današnji život. Film je dobar i bio bi bolji da je manje pretenciozne simbole i da je ispričan dinamičnije. Oba spomenuta filma su, međutim, inferiorna u ostvarenosti kad se uporede sa prozom Dragoslava Mihailovića, sa istom temom „Kad su cvetale tikve”.

IZMEĐU SCILE I HARIBDE

Na ovogodišnjem Festivalu smo zapazili izvesne karakteristike koje se polarišu na strani, koja preteže, u zanatskoj standardizaciji, zadovoljavanjem tradicionalističkim, narativnim rešenjima i filmovima, a na drugom polu stoji film B. Ivande „Gravitacija” koji teži formalnim „novinama”, zapravo koristi već viđene scene iz pojedinih filmova Vigoa, Godara, Kajata. Te scene su date neadaptirano i svaki iole pismeniji filmski gledalac ih odmah uočava.

GLUMCI, IGRA NA FILMU

Vraćanjem filmu nekolicine vrsnih pozorišnih glumaca kao da se vraća i teatralnost u glumi na našem filmu. To je vidljivo naročito u slabijim filmovima u kojima su režiseri ispustili konce iz svojih ruku, i nemajući snage da inventivnije i originalnije oblikuju ključne scene, oni su prepuštali inicijativu glumcima da čine i učine svojom igrom ono što nije mogao režiser kratkog daha.